Q1. महाराष्ट्रातील कोयना प्रकल्पाच्या जलाशयास काय म्हणतात ?

(a) शिवसागर

(b) नाथसागर

(c) यशवंतसागर

(d) नलदमयंतीसागर

Q2. महाराष्ट्रातील........ ही सर्वात लांब नदी आहे.

(a) कृष्णा

(b) तापी

(c) वैनगंगा

(d) गोदावरी

Q3. महाराष्ट्रातील खालीलपैकी कोणती नदी पूर्वेकडून पश्चिमेकडे वाहते ?

(a) वैनगंगा

(b) गोदावरी

(c) तापी

(d) पूर्णा

Q4. खालीलपैकी कोणती वर्धा नदीची उपनदी आहे?

(a) निरगुडा

(b) मन्याड

(c) सिंदफणा

(d) गिरजा

Q5.खालील कोकण विभागातील नद्यांचा उत्तरेकडून दक्षिणेकडे योग्य क्रम लावा.

(1) वैतरणा

(2) सावित्री

(3) उल्हास

(4) वशिष्टी

(a) 3, 1, 2, 4

(b) 2, 4, 1, 3

(c) 1, 3, 4, 2

(d) 1, 3, 2, 4

Solutions

अधिक माहिती साठी खालील लिंक वर क्लिक करा.

महाराष्ट्र नदीप्रणाली

S1. Ans (a)

Sol. महाराष्ट्रातील कोयना धरणाचा जलाशय हा शिवसागर या नावाने ओळखला जातो. कोयना धरण महाराष्ट्रातील सातारा जिल्ह्यात आहे. हा जलाशय छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या नावावरून ठेवण्यात आला आहे. हे जलाशय ५० किलोमीटर लांब आणि ८० मीटर खोल आहे. जलाशय आपल्या नैसर्गिक सौंदर्यासाठी प्रसिद्ध आहे आणि पर्यटकांसाठी एक लोकप्रिय आकर्षण

आहे. जलाशयाच्या काठावर अनेक मंदिरे आणि ऐतिहासिक वास्तू आहेत. जलाशयात बोटिंग आणि इतर जलक्रीडा उपक्रमांचा आनंद घेता येतो.शिवसागर जलाशय महाराष्ट्रातील एक महत्वपूर्ण जलसंधारण प्रकल्प आहे आणि राज्याच्या जलसंपदेसाठी मोठे योगदान देतो.

महाराष्ट्रातील सर्वात मोठे धरण (Dams in Maharashtra) कोयना धरण आहे. त्याचे नाव कोयना नगर या शहरावरून आले आहे, जे त्याचे अचूक स्थान आहे. कोयना धरण हे गोदावरी नदीवर बांधले गेले आहे आणि हे महाराष्ट्रातील सर्वात मोठ्या धरणांपैकी (Dams in Maharashtra) एक असल्याचे म्हटले जाते. धरणामध्ये भारतातील सर्वात मोठा विद्युत प्रकल्प देखील आहे आणि त्याला अनेकदा 'महाराष्ट्राची जीवनरेषा' म्हटले जाते.

कोयना धरणाची महत्वपूर्ण माहिती खालीलप्रमाणे-

धरणाचे नाव	**कोयना धरण**
धरणाचे अधिकृत नाव	कोयना धरण D05104
उंची	339 फूट 103.2 मीटर
लांबी	2648 फूट 807.1 मीटर
पाणी क्षमता	105 टीएमसी
वर तयार करा	कोयना नदी
स्थान	सातारा जिल्हा
बांधकाम सुरू झाले	1956
उदघाटन	1964

S2. Ans (d)

Sol. गोदावरी नदी ही महाराष्ट्रातील सर्वात लांब नदी आहे. गोदावरीची एकूण लांबी 1450 किलोमीटर आहे.ही नदी महाराष्ट्रातीलच नव्हे तर संपूर्ण भारतातील प्रमुख नद्यांपैकी एक आहे.

- उगम: - नाशिक जिल्ह्यात त्र्यंबकेश्वर येथे.
- लांबी: - एकूण = 1450 किमी,   महाराष्ट्रातील लांबी = 668 किमी.

- क्षेत्रफळ: - एकूण= 313389 किमी2 महाराष्ट्रातील क्षेत्रफळ = 152588 किमी2
- प्रवाह: - नाशिक,अहमदनगर,औरंगाबाद,जालना,बीड,परभणी,नांदेड,गडचिरोली
- उपनद्या: - **डाव्या तीरावरून** – दक्षिण पूर्णा, दुधना, मन्याड, कादवा, शिवना, खाम, दुधगंगा, प्राणहिता
- **उजव्या तीरावरून** – दारणा, प्रवरा, सिंदफणा, मांजरा

अधिक माहिती साठी खालील लिंक वर क्लिक करा.

गोदावरी नदी खोरे

S3. Ans (c)

Sol. तापी नदी ही सातपुडा पर्वतरांगेमध्ये मध्यप्रदेशातील बैतुल जिल्ह्यात मुलताई टेकड्यांजवळ उगम पावते. ती पूर्वेकडून पश्चिमेकडे वाहते आणि अरबी समुद्राला जाऊन मिळते. तिची एकूण लांबी 724 किमी आहे.

- उगम: – तापी = मुलताई, बैतुल मध्यप्रदेश (महादेव डोंगररांगा)
- लांबी: – एकूण = 724 किमी. महाराष्ट्रातील लांबी = 208 किमी
- विस्तार: – अमरावती àजळगावàधुळेàनंदुरबार (नंदुरबार जिल्ह्यातील तळोदा तालुक्यात गुजरात मध्ये प्रवेश)
- क्षेत्रफळ: – 51504 किमी2 (भारतातील)
- महाराष्ट्रातील उपनद्या: – डाव्या तीरावरून – पूर्णा, गिरणा, बोरी, पांझरा, बुराई, वाघुर, अंजनी, शिवा.
- उजव्या तीरावरून – अरुणावती, गोमाई, मोर, वाकी, गुळी, अनेर.

S4. Ans (a)

Sol. वर्धा नदीच्या प्रमुख उपनद्या – इरई, वेणा,वैनगंगा, वेमला, निरगुडा, जाम, बोर,नंद.

  - **उगम:** – वर्धा = महादेव डोंगररांगा, बैतुल, मध्य प्रदेश
  - **लांबी:** – वर्धा = 455 किमी (राज्यातील सर्वात लांब दक्षिण वाहिनी नदी)
  - **क्षेत्रफळ:** – वर्धा-वैनगंगा-पैनगंगा खोरे = 46186 किमी2
- **उपनद्या: –**

1. बोर, वेण्णा, इराई (डाव्या तीरावरून)
2. रामगंगा, पैनगंगा, निरगुंडा (उजव्या तीरावरून)

S5. Ans (d)

Sol. कोकण विभागातील नद्यांचा उत्तरेकडून दक्षिणेकडे क्रम – वैतरणा, उल्हास, सावित्री,वशिष्टी.